

KSZTAŁTOWANIE UMIEJĘTNOŚCI DIAGNOSTYCZNYCH PEDAGOGA JAKO WAŻNY WARUNEK JEGO GOTOWOŚCI DO WYCHOWANIA POCZUCIA GODNOŚCI LUDZKIEJ U UCZNIÓW

W artykule została przeanalizowana funkcja diagnostyczna pedagoga jako przesłanka jego gotowości do wychowania poczucia godności ludzkiej u uczniów. Udowodniono, że umiejętność dostrzegania, diagnostowania różnych stanów osobowości jest kluczem do pozytywnego komunikowania się z uczniami, a zdolność do stawiania siebie na miejsce dziecka i mistrzostwo pedagogiczne są czynnikami udanego pełnienia funkcji nauczyciela, w tym też wychowawczej.

Wyrazy kluczowe: umiejętności diagnostyczne, przyszły pedagog, wychowanie poczucia godności ludzkiej.

FORMATION OF DIAGNOSTIC SKILLS TEACHER AS AN IMPORTANT CONDITION FOR ITS WILLINGNESS TO FOSTERING A SENSE OF HUMAN DIGNITY IN SCHOOLCHILDREN

The article analyzes the diagnostic function of the teacher as a precondition for its willingness to nurture a sense of human dignity students. It is proved that the ability to see, diagnose various states of the individual is the key to positive communication with students, and the ability to put oneself in the child and pedagogical skills – factors of successful performance of the functions of teachers, including educational.

Keywords: diagnostic skills, future teacher, fostering a sense of human dignity.

ФОРМУВАННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ УМІНЬ ПЕДАГОГА ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЙОГО ГОТОВНОСТІ ДО ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У ШКОЛЯРІВ

У статті проаналізовано діагностичну функцію педагога як передумову його готовності до виховання почуття людської гідності у школярів. Доведено, що вміння бачити, діагностувати різні стани особистості є запорукою позитивного спілкування з учнями, а вміння ставити себе на місце дитини та педагогічна майстерність – чинниками вдалого виконання функцій вчителя, у тому числі й виховної.

Ключові слова: діагностичні вміння, майбутній педагог, виховання почуття людської гідності.

Невід'ємною частиною підготовки професійного вчителя є формування у нього вміння діагностувати особистісні характеристики вихованця. Кризові стани в суспільстві та процеси маргіналізації, що зростають останнім часом, ускладнюють адаптацію дитини до школи та взагалі підвищують ризики різноманітних психологічно негативних станів. Шкільні психологи звертають увагу на те, що за останні роки діти потрапляють до школи з високим ступенем напруженості психологічних захистів, низькою самооцінкою, переважно зниженим фоном настрою й переважно негативним ставленням до себе, оточуючих людей і світу в цілому [8, с. 3].

H. Szarapa
badacz naukowy
Drogobickiego
Państwowego
Uniwersytetu
Pedagogicznego
imienia Iwana Franka,
(m. Drogobicz, Ukraina)

У проектуванні школою особистості учня треба враховувати, що дитина, яка принижена в сім'ї, ізольована від неї, буде шукати шляхи компенсації своїх дефіцитарних відносин з близькими людьми. Можливо через пряму агресію, насилля над слабшим, ще гірше через форми аутоагресії (пресуїцидальні стани, суїцидальну поведінку). Говорити ж про формування у таких школярів почуття людської гідності взагалі не доводиться. Тому у виховних впливах важливо не придушувати агресію дитини чи боротися з нею як з «вадою», а розвивати культуру прояву та переробку сильних емоцій, керування ними. Очевидно, що діагностувати й коригувати подібні стани мають шкільні психологи, але, по-перше, вони не завжди є у школах, особливо сільської місцевості, по-друге, не завжди висококваліфіковані, враховуючи матеріальний стан та умови праці, по-третє, вчитель завжди знаходиться поруч, має можливість пізнавати дитину в процесі навчання. Це ставить перед учителем нові, відповідальніші вимоги, а підготовка вчителя до виконання зазначених функцій складається з декількох важливих факторів.

Проблемам підготовки вчителя і формування його особистості присвячені праці В. Сагарди, В. Сластьоніна, Т. Сущенко та ін. Питання підготовки педагога до особистісно орієнтованого підходу у вихованні розглянуті у роботах І. Беха, А. Бойко, О. Киричука. Розробка теоретичних передумов побудови педагогічного процесу на діагностичній основі стала предметом досліджень В. Бондаря, В. Галузинського, С. Гончаренка, Ю. Мальованого та ін.

Разом з тим, питання підготовки майбутніх учителів до діагностичної діяльності досліджується значно менше. Окремі аспекти проблеми розв'язувались у працях Л. Кирилюка, Л. Макарової, Б. Мурія та ін.

Зупинимось детальніше на питаннях необхідності формування у майбутнього педагога діагностичних умінь як передумови його готовності до виховання почуття людської гідності у школярів.

Перш за все, треба відзначити, що педагогічна діяльність – це найвідповідальніша галузь людської діяльності. До цієї роботи можна допустити тільки тих осіб, які мають до неї хист та інші особистісні якості, що сприяють цій діяльності. Слід урахувувати такий аспект: у складних умовах життєдіяльності основним інструментом виховного впливу на вихованців є особистість педагога, його професійна майстерність, рівень зрілості в педагогічній діяльності та особистісні якості [11, с. 34]. Таким чином, визначальним параметром постають педагогічні здібності майбутнього педагога.

Дослідник І. Підласий так обґрунтовує необхідність педагогічних здібностей: «Насамперед, слід мати на увазі, що практична педагогічна діяльність лише наполовину побудована на раціональній технології. Друга половина її – мистецтво. Тому перша вимога до професійного педагога – наявність педагогічних здібностей... Педагогічні здібності – якість особистості, яка інтегровано виражається у хистові до роботи з дітьми, любові до дітей, отриманні задоволення від спілкування з ними» [7, с. 266-267].

Крім педагогічних здібностей, важливу роль відіграє та освітня парадигма, в рамках якої вчитель будує власні освітні технології. Тільки дитиноцентрична парадигма та особистісна спрямованість навчання в змозі забезпечити вихід дитини з кризового стану. Таким чином, для виконання виховних функцій вчитель має вміти використовувати особистісно-орієнтоване виховання особистості в трьох аспектах:

1. Залучення до загальнолюдських цінностей та здатність визначати свою позицію по відношенню до цінностей та наповнювати смыслом своє життя.
2. Здатність зберігати душевну рівновагу та здатність до саморозвитку (гармонійний баланс між стійкістю та творчістю). Справлятися зі стресами, подолання емоційних криз, здійснювати свої задуми, ставити і досягати цілей.
3. Поєднання осмисленого включення у суспільство та вміння займати і відстоювати свою власну позицію у будь-яких ситуаціях соціальної взаємодії (не піддаватися впливу ЗМІ, відстоювати свої права) [8, с. 4].

Наступне, що потрібно враховувати на практиці, це загальні положення психології розвитку особистості. Відомий учений Г. Костюк стверджує, що психічному розвитку, як і розвитку взагалі (а отже, й удосконаленню вмінь і навичок творчої діяльності), притаманні суперечності, боротьба протиріч: «Рушійною силою... переходів особистості... від нижчих до вищих ступенів розвитку є внутрішні суперечності... Вони стають джерелом активності, намагання усунути ці суперечності, виробити нові способи поведінки, досконаліші дії і зв'язані з ними властивості» [6, с. 379]. За умови такого розуміння творчого зростання школярів педагог може керувати цим процесом, цілеспрямовано використовуючи вплив певних суперечностей на розвиток особистості учня чи послаблюючи дію негативних.

В. Синьов зазначає, що головний акцент треба робити на вихованні у дітей вищих психічних процесів (сприймання, логічного мислення, уяви, пам'яті тощо), оскільки вони відіграють провідну роль у загальному психічному розвитку людини. Ефективність виховної роботи пов'язана з глибоким знанням педагогами типологічних особливостей розвитку різних категорій дітей та індивідуальної специфіки розвитку кожної дитини, а також з урахуванням вікових особливостей розвитку дітей у доборі змістовного матеріалу, визначенні методів і прийомів навчання та виховання [10, с. 56].

Головною метою вчителя повинно стати формування позитивної Я-концепції учня. Я-концепція – це система свідомих та несвідомих уявлень особистості про себе, на основі яких вона будує власну поведінку. У шкільні роки Я-концепція – основа внутрішнього стимулюючого механізму особистості. Позитивна сприяє успіху, ефективної діяльності, гарним проявам особистості. Негативна, навпаки, заважає успіху, знижує результат, сприяє змінам особистості у негативний бік. Для формування у дитини позитивної Я-концепції вчитель повинен вміти:

- бачити в кожній дитині унікальну особистість, розуміти, поважати її, вірити в неї;
- створювати особистості ситуацію успіху, схвалення, підтримки, доброзичливості;
- виключити пряме примушування, акценти на відставання, недоліки дитини, розуміти причини незнання чи невміння та коректно їх усунути
- надати можливість та допомогти дітям реалізувати себе [9, с. 74].

Особистісний розвиток відбувається в три фази: адаптація, індивідуалізація, інтеграція. У кожній фазі важливо запобігти виникненню кризових станів чи психологічних вад. О. Вовчик-Блакитна розкриває важливість гуманізації освітнього простору для розвитку особистості дитини. Вчена наголошує, якщо у першій фазі, тобто впродовж адаптації, дитина не зустріла взаємопорозуміння, то в неї можуть сформуватися негативізм, агресивність, підозрілість, відсутність довіри до людей. За позитивного перебігу подій формується гуманність, довіра до людей, справедливість. Уже у фазі адаптації вихователям слід створювати умови для вільного вияву автономії, яку необхідно активно підтримувати й нарощувати на етапі індивідуалізації [1, с. 3]. У фазі інтеграції треба допомогти дитині свідомо будувати свої стосунки із соціальним середовищем, не втрачаючи власної індивідуальності, відстоюючи особистісну незалежність. Дорослий на цьому етапі розвитку дитини має не допустити гальмування розвитку, сприяти переходу юної особистості на більш високий рівень індивідуального розвитку.

М. Заброцький з цього приводу також зазначає, що зміст діяльності педагога полягає, передусім, у тому, щоб організувати таку діяльність дітей, під час та внаслідок якої має забезпечуватися розвиток їхніх духовно-моральних переконань, формування світогляду, засвоєння системи знань, практичних умінь і навичок, розвиток пізнавальних здібностей [4, с. 4].

Виконання вихованої функції потребує від учителя не тільки формування в структурі власної особистості певних якостей та професійної майстерності. Сам педагог повинен усвідомлювати, що життя та успішна адаптація до надзвичайно мобільного і динамічного суспільства майбутнього вимагає від людини високої психологічної лабільності, гнучкості, спроможності засвоювати і переробляти нову інформацію та створювати на цій основі щось

нове не лише в юності, але й у зрілому віці, коли старші, як правило, звикли вже обходитися старим багажем. Але сучасна школа демонструє навчання, спрямоване на оволодіння знаннями про зовнішній світ та освоєння вмінь підкорювати його. Панує культ навчальної програми і нав'язаних нею темпів навчання. Основний наголос припадає на засвоєння учнями «правильної» інформації, раз і назавжди заданої. Учні передусім оволодівають уміннями розв'язувати стандартні задачі. Діяльність учителя спрямована на передачу «чужих» знань та їх подальше відтворення учнями. Перенесення знань з однієї сфери в іншу практично відсутнє. Домінує формально-логічне, вербально-дискурсивне, аналітичне мислення, пов'язане з роботою лівої півкулі головного мозку. Внутрішній досвід часто розцінюється як щось таке, що не має жодного відношення до шкільного навчання. Інтуїтивний спосіб пізнання, багатозначне, метафоричне мислення не заохочуються, і це ще у кращому випадку. Так здійснюється і підготовка майбутніх учителів, таку модель навчання схвалюють у школі. Підготовка педагогів повинна вбачати такі складові, щоб змінити відношення вчитель – учень на партнерські, а вчитель має бути готовим змінювати умови, які диктує традиційна освіта.

Традиційна освіта, орієнтована на класно-урочну систему, на передачу певної суми знань від вчителя до учня, не враховує індивідуальні особливості дитини, а тим більш її психологічний стан. Це призводить до того, що людина розуміється як об'єкт зовнішнього світу. Так, учень для педагога є об'єктом навчальних та виховних впливів, часто-густо прихованих або ж і явних маніпуляцій. Позиція педагога егоцентрична і монологічна. Реальне співробітництво учасників педагогічного процесу унеможливлене, воно підмінюється демонстраціями ритуальних зовнішніх форм, позбавлених сутнісних психологічних характеристик. Типовими для учасників педагогічного процесу є негативні психоемоційні стани: тривожність, фрустрація, страх, агресія, аутоагресія тощо. Особистісне пізнання та розвиток носять епізодичний, стихійний характер. Учасники навчально-виховного процесу поставлені в ситуацію змагання, суперництва, що зумовлює розвиток заздрощів, амбіційності, формування неадекватної самооцінки та перфекціонізму. Сприйняття особистістю самої себе набуває фрагментарного характеру, воно нецілісне, а функціонально-рольове. Особистість учня сприймається (й оцінюється) через призму шкільної оцінки. Стосунки між учасниками педагогічного процесу ґрунтуються на оцінюванні один одного, навішуванні «ярликів» (відмінник, здібний, посередній, тупий тощо, однією стороною, педант, училка, математичка, – іншою) в залежності від формальних проявів та показників [3, с. 165].

Особливої уваги потребує супровід підліткового вікового періоду, оскільки через невміння правильно організувати свій режим та низький рівень самоконтролю багато школярів не можуть справитись із суттєвим збільшенням обсягу навчання. При цьому вони майже увесь час перебувають у стані фрустрації через нестачу часу, перевантаженість інформацією, що викликає розгубленість, невпевненість у своїх силах і в можливості засвоїти безперервно зростаючий обсяг навчального матеріалу. Ця ситуація може зберігатись тривалий час і супроводжуватись формуванням нервово-психічної напруги, що веде поступово до астенизації нервової системи. Негативні умови у розвитку підлітка спричиняють відхилення у становленні його особистості, зокрема у виникненні акцентуацій характеру, які дуже поширені у цьому віці [2]. Психолого-педагогічний вплив саме у підлітковому віці стає найважливішим та найпотрібнішим, оскільки підлітки найбільш уразлива частина учнівської молоді.

Як правило, результати досліджень стверджують, що педагоги повинні добре знати своїх вихованців, тому що саме з повнотою пізнання дитини суттєво пов'язаний результат педагогічної діяльності, однак у дійсності дорослі володіють неповною інформацією про своїх підлеглих. Соціокультурний простір життя сучасних дітей є надзвичайно динамічним і набуває змін як позитивного, так і негативного характеру. Найглибше розуміння гуманітарного та гуманістичного сенсу спілкування складає виключення підходу до людини

як до об'єкта, а передбачає виключно суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини. Однак насправді більшість педагогів залишаються на рівні буденного розуміння дитини зі сприйняттям її як неповноцінної людської істоти. Низька психологічна культура сучасного суспільства призводить до того, що сучасні діти нерідко перебувають у ситуації несвободи та насилля. Специфіка розвитку емоційної сфери сучасних дітей дозволяє стверджувати деякі суперечності, що пов'язані з характером взаємодії внутрішнього світу дитини та соціального оточення. В процесі особистісного розвитку дитини виникають протиріччя між емоційною відкритістю дитини та почуттєвою налаштованістю на доброзичливий і прихильний зовнішній світ, бажаннями бути прийнятою дорослими та дітьми, з одного боку, і домінуванням прагматизму, агресивності, негнучкості, нетолерантності, емоційного холоду дорослих у міжособистісних стосунках, з іншого [5].

Таким чином, сучасний педагог має бути обізнаним у житті своїх учнів, знати «чим живе» молодь взагалі, мати уявлення про прояви різноманітних депресивних станів, проявів незадоволення собою, станів неповноцінності.

Врівноваженість людини та адекватність її реакцій на зовнішній вплив мають велике значення для формування у неї почуття людської гідності. Особа з розвиненим почуттям людської гідності характеризується:

- відносною стійкістю поведінки та адекватністю її зовнішнім умовам;
- високою індивідуальною пристосованістю організму до звичних коливань зовнішнього середовища;
- здатністю підтримувати звичне комфортне самовідчуття [10].

З іншого боку можна говорити про характерні ознаки психологічного неблагополуччя, з яких найбільш типовими є:

- властивості особистості: залежність від шкідливих звичок, відхід від відповідальності за себе; втрата віри в себе, свої можливості; пасивність («духовне нездоров'я»);
- психічні стани: тупість почуттів, безпричинна злість; ворожість; послаблення як вищих, так і нижчих інстинктивних почуттів; підвищена тривожність;
- психічні процеси: неадекватне сприйняття себе, свого «Я»; нелогічність, зниження пізнавальної активності; хаотичність (неорганізованість) мислення; категоричність (стереотипність) мислення; підвищена навіюваність; некритичність мислення;
- самоуправління: неадекватність самооцінки; послаблення або невиправдано гіпертрофований самоконтроль; послаблення волі;
- соціальне неблагополуччя виявляється в неадекватному сприйнятті (відображенні) оточуючого світу; дезадаптивній поведінці; конфліктності; ворожості; егоцентризмі; прагненні до влади, збагачення, володіння речами.

Вміння бачити, діагностувати, розпізнавати подібні стани та прояви – запорука адекватного та позитивного спілкування із учнями, а вміння ставити себе на місце дитини у тій чи іншій ситуації та педагогічна майстерність – чинники вдалого виконання функцій вчителя, в тому числі і виховної.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовчик-Блакитна О.О. Дитина в контексті сучасних соціокультурних тенденцій виховання / О.О. Вовчик-Блакитна // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 9. – С. 2-5.
2. Григорович Р.В. Психолого-педагогічний супровід збереження психічного здоров'я школярів / Р.В. Григорович [Електронний документ]. – Режим доступу: osvita-svyat.kiev.ua/content/articles/index.php?a...

3. Заброцький М.М. Екопсихологічні аспекти праці вчителя / М.М. Заброцький // Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія / за наук. ред. Ю. М. Швалба. – К.: Педагогічна думка, 2008. – С. 162-197.
4. Заброцький М.М. Комуникативна компетентність вчителя: екопсихологічний вимір / М.М. Заброцький // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 6. – С. 1-4.
5. Каплуновська О.М. Гуманізація освітнього простору ДНЗ як умова розвитку особистості дитини дошкільного віку / О.М. Каплуновська [Електронний документ] // Дитство в сучасному світі: перші 7 років життя: Матеріали міжнародного освітнього форуму. – Запоріжжя, 2010. – 311 с. – Режим доступу: www.ukrdeti.com/firstforum/p21.html
6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
7. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: учебник для студ. пед. вузов / И.П. Подласый. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
8. Рєпнова Т.П. Формування психологічної культури дітей засобами уроку психології / Т.П. Рєпнова // Психолог. – К.: Шкільний світ, 2009. – № 37. – С. 3-5.
9. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
10. Шевцов А.Г. Особистісно орієнтовані освітні технології як системоутворювальний чинник комплексної соціальної реабілітації осіб з інвалідністю / А.Г. Шевцов // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб.: Вип. 8. Т.1 / За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К., 2006. – 323 с.
11. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560с.

FORMATION OF DIAGNOSTIC SKILLS TEACHER AS AN IMPORTANT CONDITION FOR ITS WILLINGNESS TO FOSTERING A SENSE OF HUMAN DIGNITY IN SCHOOLCHILDREN

G. SHARAPA

An integral part of the professional training of a teacher is to develop the ability to diagnose the personal characteristics of the pupil. The crisis state in society and the processes of marginalization that grow in recent times, complicate the adaptation of children to school and generally increase the risks of diverse psychologically negative conditions. School psychologists pay attention to the fact that in recent years, children come to school with a high degree of tension of psychological protection, low self-esteem, mainly reduced background mood and mostly negative attitudes towards themselves, others and the world in General [8, p. 3].

In designing the school of the student's personality should be taken into account that a child humiliated in the family, isolated from it, will look for ways to compensate for their deficit of relationships with loved ones. Perhaps through direct aggression, violence against the weaker, worse due to the form of auto-aggression (president status, suicidal behavior). To talk about the formation of such students of human dignity does not have to. Therefore, in the educational impacts it is important not to suppress aggression the child or deal with it as a "flaw", and to develop a culture of expression and processing of strong emotions, manage them. Obviously, to diagnose and correct this condition have school psychologists, but, first, they do not always have in schools, especially in rural areas, and secondly, not always qualified, given the financial situation and working conditions, third, the teacher is always nearby, has the opportunity to learn of the child in the learning process. This puts a new teacher, more responsible requirements, and training teachers to perform these functions consists of several important factors.

The problems of teacher training and the formation of his personality devoted to the works of W. Sagardi, V. Slastena, Sushchenko, etc. the preparation of the teacher to the learner-

centered approach in education are considered in the works of I. Bech, A. Boiko, Alexander Kirichuk. Development of the theoretical prerequisites for the building of the pedagogical process on the basis of diagnostic has become a subject of research. Cooper, V. Galusinski, S. Goncharenko, Y. Malovanogo, etc.

However, the preparation of future teachers to diagnostic activity is investigated much less. Individual aspects of the problem were solved in the works of L. Kirilyuk, L. Makarova, Would. Muriya, etc.

Let's dwell on the issues of necessity of formation of future teachers of diagnostic skills as a prerequisite to his willingness to foster a sense of human dignity among schoolchildren.

First of all, it should be noted that educational activities – this important branch of human activity. In this work it is possible to admit only those persons who have ability and other personal qualities that contribute to this activity. You should consider the following: in the difficult conditions of life, the main tool of educational influence on students is the teacher's personality, professional skills, level of maturity in teaching activities and personal qualities [11, p. 34]. Thus, determining parameter appear teaching abilities of future teachers.

Researcher I. Podlasie so justifies the need for pedagogical abilities: "First of all, it should be borne in mind that practical pedagogical activity only half built on sound technology. The second half of her art. Therefore, the first requirement for professional teacher – the presence of a pedagogical Pedagogical abilities... abilities – the quality of the individual, expressed in integrated talent to work with children, love for children, the get pleasure from communicating with them" [7, p. 266-267].

In addition to pedagogical skills, plays an important role in the educational paradigm in which the teacher creates their own educational technology. Only detination paradigm and personal orientation of education is able to provide the child exit from the crisis. Thus, to perform educational functions, the teacher should be able to use student-oriented education of the individual in three aspects:

1. The attraction for human values and the ability to determine its position in relation to values and to give meaning to their lives.

2. Ability to maintain composure and ability to self-development (harmonious balance between sustainability and creativity). To cope with stress, overcome emotional crises, to implement their ideas, to set and achieve goals.

3. The combination of meaningful inclusion in society and the ability to take and defend their own position in all situations of social interaction (not to be swayed by the media, to defend their rights) [8, p. 4].

The next thing to consider in practice, the General situation of the psychology of personality development. Famous scientist G. Kostyuk argues that mental development, or development in General (and hence improving the skills of creative activity), inherent contradictions, the struggle of contradictions: "the Driving force... transitions of personality from the lowest to the highest stages of development are internal contradictions... They become a source of activity, attempts to resolve these contradictions, to develop new ways of behaving, more advanced steps and related properties [6, p. 379]. Subject to this understanding of the creative development of pupils the teacher can manage this process, purposefully using the influence of certain contradictions in the development of the individual student or attenuating the negative impact.

V. Sinev notes that the main emphasis should be on educating the children of higher mental processes (perception, logical thinking, imagination, memory), since they play a leading role in the mental development of man. The effectiveness of educational work linked with a profound knowledge of teachers typological development of various categories of children and individual circumstances of every child's development, and also taking into account age peculiarities of children's development in the selection of content material, determining methods and techniques of training and education [10, p. 56].

The main aim of the teacher should be the formation of a positive self-concept of the student. Self-concept is a system of conscious and unconscious personality's representations on the basis of which it builds their behavior. In school self-concept is the basis of the internal incentive mechanism of the personality. Positive contributes to the success and effective activities, beautiful manifestations of personality. Negative, on the contrary, a hindrance to the success, reduces the result, contributes to the change of personality in a negative way. For formation of the child's positive self-concept, the teacher should be able to:

- to see each child's unique personality, to understand, to respect her and believe in her;
- to establish the identity of the situation of success, approval, support, kindness;
- eliminate direct coercion, the emphasis on the gap, the shortcomings of the child, to understand the reasons or out of ignorance and inability to fix them correctly
- to encourage and help children to realize themselves [9, p. 74].

Personal development occurs in three phases: adaptation, individualization, integration. In each phase it is important to prevent the emergence of crisis conditions or psychological flaws. A. ' Blue reveals the importance of humanization of the educational space for the development of child's personality. The scientist notes, if in the first phase, i.e. during the adaptation, the child has not met with understanding, then it can be formed negativism, aggression, suspicion, lack of trust in people. If a positive course of events is formed humanity, trust in people, justice. Already in the phase of adaptation of teachers should create conditions for free expression of autonomy, which must actively support and build on the stage of individualization [1, p. 3]. In the phase of integration should help the child to consciously build our relations with the social environment, without losing its own individuality, defending personal independence. Adult at this stage of a child's development to prevent the inhibition of development, to facilitate the transition of young person to a higher level of individual development.

M. Zabrotsky about it also notes that the content of the activity of the teacher is primarily to organize such activities of children during and as the result of which should ensure the development of their spiritual and moral beliefs, shaping the worldview, the adoption of a system of knowledge, practical skills, cognitive development [4, p. 4].

The implementation of well-behaved functions requires teachers not only formation in the personality structure of certain qualities and professional skills. The teacher should realize that life and successful adaptation to extremely mobile and fast-developing society of the future requires a person of high psychological lability, flexibility, ability to absorb and process new information and build on this basis something new not only in adolescence but also in adulthood, when older, as a rule, already accustomed to do the old baggage. But the modern school demonstrates training aimed at the acquisition of knowledge about the outside world and the skills to conquer it. There is the cult of the curriculum and imposed its pace of learning. The focus is on learning the "correct" information that is given once and for all. Students first master the skills to perform standard tasks. The teachers are focused on the transfer of "foreign" knowledge and its further reproduction of disciples. The transfer of knowledge from one sphere to another is virtually nonexistent. Dominated by the formal-logical, verbal-discursive, analytical thinking, associated with the work of the left hemisphere of the brain. Internal experience is often regarded as something that has no relation to schooling. The intuitive way of knowing, ambiguous, metaphorical thinking is not encouraged, and it's even at best. So being trained future teachers, such a model of education approve the school. The training of teachers should see such components to change the relationship teacher – student affiliate, and the teacher must be willing to change the terms dictated by traditional education.

Traditional education focuses on classroom system, to the transmission of knowledge from teacher to student, does not take into account the individual characteristics of the child, and especially her psychological state. This leads to the fact that the person is understood as the object of the external world. So, the student teacher is the object of the training and educational influences, often hidden or overt manipulation. The position of the teacher self-centered

monologue. Real cooperation of participants of pedagogical process unemozhlivleny, it is replaced by ritual demonstrations of the external forms, deprived of the essential psychological characteristics. Typical for participants of pedagogical process are negative emotional state: anxiety, frustration, fear, aggression, autoaggression and the like. Personal cognition and development of sporadic and spontaneous nature. The participants of the educational process is put in a situation of competition, rivalry, resulting in the development of envy, ambition, the formation of inadequate self-esteem and perfectionism. The perception personality itself becomes fragmented, non-integrated it, and functional role. The identity of the student is perceived (and valued) through the prism of school assessment. The relationship between the participants of the pedagogical process is based on the estimation of each other, attaching "labels" (high achiever, able, mediocre, stupid and the like, by one party, the pedant, the teacher, the maths teacher, other) depending on the formal manifestations and indicators [3, p. 165].

Special attention is required for support of the adolescent age period, because of the inability to properly organize his regime and low level of self-control a lot of students can't cope with substantial increases in the volume of training. However, they are almost all the time are in a state of frustration due to time constraints, information overload, causing confusion, lack of self-confidence and the ability to learn continuously growing volume of educational material. This situation may persist for a long time and be accompanied by the formation of psychological pressure that gradually leads to asthenia nervous system. Negative conditions of development of the adolescent cause abnormalities in the development of his personality, in particular in the occurrence of accentuations of character, which are very common at this age [2]. Psychological-pedagogical influence in adolescence is becoming the most important and most demanded, because teenagers are the most vulnerable part of the students.

Generally, the results of the research argue that teachers should know their students, because it is the fullness of the knowledge of the child is significantly related to the outcome of pedagogical activity, but in reality adults possess incomplete information about their subordinates. Socio-cultural space of modern children is extremely dynamic changes and acquires both positive and negative. A deep understanding of the Humanities and humanistic meaning of the communication is the exclusion of an approach to man as an object, but solely as a subject-subject relationship. But in fact, the majority of teachers remain at the level of ordinary understanding of a child with the perception of her as inferior human beings. Low psychological culture of modern society leads to the fact that today's children are often in a situation of dependence and violence. The specificity of the development of the emotional sphere of modern children suggests some contradictions regarding the nature of the interaction between a child's inner world and social environment. In the process of personal development of the child, conflicts between emotional openness of a child and pochutla the desire for friendly and supportive outside world, desires to be accepted by adults and children, on the one hand, and the dominance of pragmatism, aggression, inflexibility, intolerance, emotional, cold adults in interpersonal relationships, with other [5].

Thus, the modern teacher should be aware of the lives of his disciples, to know "what lives" youth in General, to have an idea about the different manifestations of depressive States, expressions of dissatisfaction, a state of inferiority.

The balance of the person and the relevance of its responses to external stimuli are of great importance for the formation of a sense of human dignity. People with a strong sense of human dignity is characterized by:

- relative stability and adequacy of the conduct of its external conditions;
- high degree of individual adaptability of the organism to the usual fluctuations of the external environment;
- ability to maintain a comfortable sense of [10].

On the other hand, it is possible to speak about the characteristic features of psychological trouble, of which the most typical are:

- personality traits: dependence on harmful habits that abdication of responsibility for themselves; the loss of faith in themselves, their abilities; passivity ("spiritual illness");
- mental state: dullness of the senses, causeless anger; hostility; the weakening of both the higher and lower instinctive feelings, increased anxiety;
- mental processes: inadequate perception of yourself, your "I"; illogic, reduced cognitive activity; the chaos (disorganization) thinking; categorical (stereotype) thinking; increased suggestibility; impaired thinking;
- self-management: the inadequacy of self-esteem; the weakening or unduly exaggerated self-control; the weakening of the will;
- social disadvantage is manifested in an inadequate perception (reflection) of the surrounding world; disadaptive behavior; conflict; hostility; egocentrism; the desire for power, enrichment, knowledge of things.

The ability to see, diagnose, recognize this condition and existence of the collateral is adequate and positive communication with students, the ability to put oneself in the place of the child in different situations and pedagogical skills – the key to successful performance of the functions of a teacher, including educational.

REFERENCE:

1. Вовчик-Блакитна О.О. Дитина в контексті сучасних соціокультурних тенденцій виховання / О.О. Вовчик-Блакитна // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 9. – С. 2-5.
2. Григорович Р.В. Психолого-педагогічний супровід збереження психічного здоров'я школярів / Р.В. Григорович [Електронний документ]. – Режим доступу: osvita-svyat.kiev.ua/content/articles/index.php?a...
3. Заброцький М.М. Екопсихологічні аспекти праці вчителя / М.М. Заброцький // Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія / за наук. ред. Ю. М. Швалба. – К.: Педагогічна думка, 2008. – С. 162-197.
4. Заброцький М.М. Комунікативна компетентність вчителя: екопсихологічний вимір / М.М. Заброцький // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 6. – С. 1-4.
5. Каплуновська О.М. Гуманізація освітнього простору ДНЗ як умова розвитку особистості дитини дошкільного віку / О.М. Каплуновська [Електронний документ] // Детство в современном мире: первые 7 лет и вся жизнь: Матер І междунар. образовательного форума. – Запорожье, 2010. – 311 с. – Режим доступу: www.ukrdeti.com/firstforum/p21.html
6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
7. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: учебник для студ. пед. вузов / И.П. Подласый. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
8. Рєпнова Т.П. Формування психологічної культури дітей засобами уроку психології / Т.П. Рєпнова // Психолог. – К.: Шкільний світ, 2009. – № 37. – С. 3-5.
9. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
10. Шевцов А.Г. Особистісно орієнтовані освітні технології як системоутворювальний чинник комплексної соціальної реабілітації осіб з інвалідністю / А.Г. Шевцов // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб.: Вип. 8. Т.І / За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К., 2006. – 323 с.
11. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.